

žavao bi onda i konkretne zadatke pripreme građe za publiciranje, koji bi otpali na pojedine arhivske ustanove u pojedinim radnim godinama. Znači, da bi u ovoj radnoj godini trebala da svaka arhivska ustanova izradi svoj perspektivni plan publiciranja svoje arhivske

građe; da se zatim u koordinaciji s JAZU izradi opći plan publiciranja arhivske građe na području NR Hrvatske, na temelju kojega bi onda slijedili konkretni godišnji radni zadaci za svaku pojedinu arhivsku ustanovu.

Bernard Stulli

Iz Arhiva NR Hrvatske

Najznačajniji događaj u toku 1957. u Državnom arhivu u Zagrebu bio je osnutak organa društvenog upravljanja — formiranje Savjeta Državnog arhiva. Odmah u početku svoga rada Savjet je upoznavši se sa stanjem u Državnom arhivu, problemima i zadacima, donio niz zaključaka za budući rad Državnog arhiva. Usvojena je lista fondova, kojima se daje prioritet za sređivanje, a posvećena je naročita pažnja fondovima XIX. i XX. stoljeća, koji sadržavaju vrijedne izvore za historiju. Pored toga, usvojeno je, da u pravilu svi stručni službenici treba da rade prvenstveno na sređivanju, dok se ne dovede sva građa u stanje, kako bi mogla biti iskorištena za istraživanje. S tim u vezi donijet je i plan rada i raspoređene su dužnosti pojedinačno za svakog službenika. Ovaj način rada povećao je odgovornost svakog službenika i dao je dobre rezultate, jer se kod dodjeljivanja pojedinih fondova na sređivanje arhivistima vodilo računa o specijalizaciji, sposobnostima i sklonostima svakog službenika.

Posebna pažnja posvećena je higijensko-tehničkoj zaštiti službenika, te su nabavljena dva električna bojlera i instalacije za tuširanje.

Također je posvećena puna briga vatrogasnoj preventivi, pa su sva spremišta opskrbljena pijeskom, a nabav-

ljeno je i nešto vatrogasne opreme.

Tokom godine u Državnom arhivu radilo se naročito mnogo na pronalaganju građe o odjecima Oktobarske revolucije, te je sređeno više hiljada spisa, a za velik broj dokumenata sastavljena je posebna pregledna kartoteka. Ova je građa poslužila mnogim istraživačima za njihove studije i rasprave, a iskorištena je u velikoj mjeri i za izlaganje na prigodnim izložbama (u Zagrebu u originalima, a u pokrajini u fotokopijama). Prigodom proslave 40-godišnjice Oktobarske revolucije priređena je u Državnom arhivu izložba o odjecima Oktobarske revolucije u našim zemljama, a dan je i kratak pregled razvoja radničkog pokreta u Hrvatskoj za vrijeme od 1894. do 1914. Ovu izložbu posjetilo je oko 2.500 građana, a najvećim dijelom bili su to kolektivni posjeti školske omladine. Mnogi nastavnici upotrebili su ovu izložbu za izlaganje gradiva historijskog perioda, kojem bijaše posvećena izložba, a poneki su održavali i seminare koristeći se izložbenom građom. Iako su prostorije za izložbe u Državnom arhivu vrlo malene, pokazalo se, da su izložbe ne samo dobro sredstvo u očiglednoj nastavi, nego da imaju i vanrednu propagandnu ulogu i da su prikladan način, da se prikaže sadržaj arhiva i njegova uloga u javnom životu. Upravo zbog toga je zaključeno, da se u Državnom ar-

hivu priređuju izložbe i to tako, da među njima ne bude vremenske cezure veće, nego što je potrebno za postavljanje nove izložbe.

U maju je u Zagrebu održavana III. međunarodna konferencija »Table ronde des Archives«, kojoj su prisustvovali prominentni arhivisti Evrope (istočnih i zapadnih zemalja), te je tom prilikom izložen izbor građe, uglavnom sredovječne, a prisutni su izrazili svoje iznenađenje, kako radi obilja, tako i radi kvalitete arhivske građe, koja se čuva u Državnom arhivu.

Kako je u planu rada dan prioritet sređivanju novije građe, to su najveći rezultati i postignuti s tom građom; do kraja godine sređeno je i inventarizirano oko 3.000 svežnjeva građe Predsjedništva i Odjela za unutarnje poslove Zemaljske vlade u Zagrebu iz 1869. do 1923. godine. Sređeno je zatim 176, a inventarizirano 50 svežnjeva Odjela za pravosuđe Zemaljske vlade i Banovine, te Ministarstva pravosuđa NR Hrvatske. Hronološki je sređena i po grupama popisana ostavština Vjekoslava Spinčića. Završeno je sređivanje starijeg dijela arhiva vlastelinstva Valpovo, te je za sređeni dio izrađen inventar. Sređeno je i popisano 835 kartonskih kutija i 250 pomoćnih knjiga Varaždinske županije (1850-1921). Pored toga obavljeno je sređivanje: »Narodnog vijeća SHS« (1918-1919), »Insurreccionalia« i Acta domini Cabar«, »Acta Congregationalia«, »Acta Buccarana« i »Acta Fluminensia«. Sređeno je 75 kartonskih kutija i popisano 629 pomoćnih knjiga spisa Sudbenog stola u Mitrovici.

U čitaonicama Državnog arhiva proučavala su građu 82 istraživača, koji su na tom istraživanju proveli 562 dana. Osim toga koristila su građu četiri filmska radnika, a neka je građa upotrebljena i za izradu dijafilmova historijskog sadržaja namijenjenih za pe-

dagoške svrhe. Jednako tako nastalo je interesiranje za arhivske dokumente i među novinarima, te je u tri navrata iskorištena dokumentacija za obradu i objavljivanje u štampi o nekim historijskim događajima.

Izrađeni su i pripremljeni za štampu indeksi za dvije knjige Saborskih zapisnika (1630-1713), koje su tiskane i već godinama čekaju dovršenje ovih radova.

Također je pokazan lijep rezultat na obrađivanju stručne problematike i na historiografskom radu, te je štampano ili priređeno za štampu više studija, rasprava i drugih priloga.

Stručna priručna biblioteka povećana je u toku godine za 102 knjige i 26vezaka periodike. Svakako je nedostatak nesistematska nabavka stručnih inozemnih knjiga, a o stručnim periodičkim publikacijama da se i ne govori.

Vanjska služba ograničila se uglavnom na vršenje pregleda registratura i odobrila je rad na škartiranju registraturnog materijala u 7 poduzeća i 7 ustanova. Popis arhivske građe na terenu nije obavljan, a primova osim manjih akvizicija, nije bilo.

U okviru rada na stručnom uzdizanju arhivskih kadrova organiziran je tečaj za pripremu pomoćnih službenika, koji obavljaju poslove arhivskih manipulata, za polaganje stručnog arhivarskog ispita. Taj tečaj su redovno pohađala 4 službenika, a predavanja su održavali arhivisti.

U radu Državnog arhiva isticala se davanjem inicijativa i organizacijom provedbe raznih akcija stručna sindikalna organizacija, koja je uspjela ostvariti suradnju s upravom ustanove i organom društvenog upravljanja. Na prijedlog sindikalne podružnice počeli su se održavati radni sastanci kolektiva, na kojima se raspravljaju razna stručna i organizaciona pitanja, a pre-

ko tih sastanaka upozna se kolektiv sa radom i zaključcima Savjeta Državnog arhiva. Podružnica je razvila svoju aktivnost naročito u vrijeme održavanja »Nedjelje jugoslavenskih arhiva«, i proslave 40-godišnjice Oktobarske revolucije. Podružnica bijaše inicijator i organizator dviju izložbi tokom 1957. godine.

Najteži problem Državnog arhiva u Zagrebu predstavlja nedostatak prostorija, naročito za spremišta. Danas se radne prostorije nalaze u četiri međusobno udaljene zgrade, a spremišta u 7 raznih zgrada. Gotovo ni u jednoj zgradi nije Arhiv sam, nego dijeli prostorije s drugim korisnicima. Teškoća je kod traženja i dopreme arhivalija u čitaonice, naročito ako se radi o većoj količini, jer su zgrade ne samo dosta udaljene, nego se nalaze i u Gornjem i u Donjem gradu. Pored toga u najvećem dijelu spremišta nije moguće obavljati

rad zimi, jer nema uz spremišta potrebnih radnih prostorija, pa hladnoća onemogućuje svaki rad u spremištima kroz zimski period.

Zbog nedostatka prostorija nije preuzet materijal, koji se nalazi na terenu, a svojom vrijednošću zahtijeva nužnu intervenciju. Nedostatak prostora djelomično bi se mogao riješiti škartiranjem arhivalija iz fondova, koji se nalaze u spremištima. Tokom 1957. nije obavljano u samom Arhivu nikakavo škartiranje. U momentanoj situaciji to je jedini način rješavanja ovog problema.

I pored navedenih teškoća zabilježeni su vidni uspjesi, naročito u sredi vanju, pa će, nastavi li se ovom praksom, sva građa Državnog arhiva za nekoliko godina biti pristupačna za istraživanja, te će na taj način Arhiv dobrim dijelom ispuniti svoj osnovni zadatak.

Josip Vidmar

IZ ARHIVA U DUBROVNIKU

U 1957. godini posjetilo je čitaonicu radi naučnog rada oko 90 naučnih radnika iz svih naših republika. Bilo je i nekoliko stranih naučnika iz Wiesbadena, Venecije, Varšave, Gdanska i Pariza. Izdano je na proučavanje preko 3000 arhivskih svezaka i svežnjeva. Pretežno je proučavan arhivski fond iz doba Dubrovačke Republike i francuske uprave, ali su traženi i fondovi iz doba Austrije i bivše Jugoslavije.

Znanstvene usluge

Tokom 1957. godine uprava arhiva je primila oko 150 raznih zamolbi. Mnogobrojne naučne ustanove i naučni radnici iz naše zemlje i inostranstva obraćali su se tražeći bilo mikrofilmiranje arhivske građe, bilo razna naučna oba-

vještenja. Ove godine bilo je naročito mnogo takvih zamolbi od stranih naučnika iz Rima, Bologne, Venecije, Marburga, Utrechta, La Haye, Kopenhagena, Erlangena, Schwelma, Berlina, Bruxellesa, Niagara Falls-Kanada.

Nove prostorije

Palača Sponza adaptirana je 1952. godine za potrebe Arhiva, ali je dvorana koja je 1904. godine bila udešena za Sokolanu, ostala u zatečenom stanju. To je velika dvorana u desnom krilu drugog sprata, dužine 23 m, širine 8 i visine 5 m. Tokom 1957. godine iznesene su iz nje ogromne hrpe arhivalija, koje su tu privremeno bile smještene, i postavljene na novosagrađene stalaže. Pošto se ovakva dvorana nije mogla

potpuno prostorno iskoristiti zbog težine arhivalija i nepraktičnosti rukovanja, odlučeno je da se napravi polukat s betonskom pločom. Na taj način moći će se do maksimuma iskoristiti prostor, koji je vrlo potreban, jer ima mnogo arhivalija izvan zgrade, a i u samoj zgradi ima arhivalija, koje su još na podu. Osim toga, ovim radom prostorija se dovodi u prvobitno stanje sa polukatom i dvostrukim redom starih prozora, koji su 1904. godine bili zatvoreni, a otvoreni veliki u jednom redu. Prigodom restauracije otučen je također malter s vanjske strane, nabacan za vrijeme Austrije, tako da je ovaj dio

palače Sponze dobio mnogo ljepši izgled. Radovi će biti završeni krajem 1957. godine. Za ovaj posao dobio je Arhiv 900.000 Din. od NO općine Dubrovnik, 300.000 dotacije od Savjeta za kulturu i nauku NR Hrvatske i 450.000 od Društva prijatelja dubrovačke starine.

Prinove

U 1957. godini preuzeti su: dio arhiva Dubrovačke općine (20. vijek); ostaci Državnog odvjetništva u Dubrovniku (19. i 20. vijek); Općinski arhiv Lopuda i arhiv Dječjeg doma sa Lokruma (20. vijek).

Zdravko Šundrica

IZ ARHIVA U ZADRU

U toku pet posljednjih godina (1952-1957) života Državnog arhiva u Zadru posebna je pažnja bila posvećena sređivanju i inventariziranju arhivske građe, pa su postignuti i prilično dobri rezultati. Najprije se pristupilo sastavljanju općeg inventara arhiva, koji je obuhvatio sva arhivalija što se nalaze u arhivu, a to nije bio slučaj s općim inventarima, koji su bili sastavljeni za vrijeme austrijske i talijanske vladavine. Da bi se taj posao mogao uspješno obaviti, trebalo je barem grubo srediti neku arhivsku građu, za koju se nije znalo što ustvari predstavlja, odnosno kojoj ustanovi pripada.

Tako su grubo sređeni razni spisi Namjesništva za Dalmaciju, koji ne pripadaju već poznatim fondovima Registrature ili Presidijala, spisi Pokrajinskog i Kotarskog školskog vijeća, pa spisi raznih političkih pretura, koje su djelovale na području Okružnog poglavarstva u Zadru, spisi iz vremena prve talijanske okupacije Zadra (1918-1922),

spisi Jugoslavenskog konzulata u Zadru, spisi Pravoslavne eparhije u Zadru, i spisi obitelji Borelli i ostavština Šime Ljubića. Svi ti spisi stoje danas na raspolaganju naučnim radnicima radi istraživanja.

Ukupno je tako sređeno 20 fondova sa oko 3000 svezaka. Zbog pomanjkanja materijalnih sredstava prestalo se s radom na sređivanju i škartiranju spisa Kotarskog poglavarstva u Zadru, koji je posao bio započet u 1954. godini. Tako spisi Kotarskog poglavarstva u Zadru, a pored njih neki spisi iz vremena druge talijanske okupacije Zadra (1941-1943) i spisi tvornice Drioli još nisu dostupni naučnom istraživanju. Svi ostali fondovi mogu se koristiti za naučni rad.

Pošto je ovaj najveći i najteži dio posla uglavnom bio obavljen, pristupilo se čišćenju, sređivanju i detaljnom inventariziranju arhiva dalmatinskih gradova. Ovaj vrlo dragocjeni fond za proučavanje historije Dalmacije od 17. do 19. stoljeća bio je nehatom austrij-